Autor Guste Santini
Srijeda, 19 Siječanj 2011 11:45

Nelikvidnost je prisutna na ovim prostorima otkad se bavim analizom gospodarskih kretanja, dakle četrdesetak godina. Uvijek su za nelikvidnost bili i jesu krivi neki „zločesti dečki“ koji se ponašaju samovoljno i tako žive, preraspodjeljuju dohodak, na teret svojih poslovnih partnera. Isticalo se tada i sada da je nelikvidnost monetarni fenomen kojeg valja rješiti na ovaj ili onaj, ali uvjek, monetarni način. Često se je uprilao prstom, krivo, na centralnu banku da svojom restriktivnom politikom dodatno povećava nelikvidnost. Smatram da je nelikvidnost u Hrvatskoj u prvom redu pokazatelj troškovne inflacije i za razliku od psihičkog dijela inflacije troškovnu inflaciju moguće je riješiti jedino povećanjem učinkovitosti realnog sektora.

Najprije pogledajmo podatke o stanju nelikvidnosti u Hrvatskoj na kraju studenog 2010. godine:

- 75 tisuća subjekata s blokiranim računima, dok je godinu dana prije broj blokiranih računa iznosio 52 tisuće;

- 35 milijardi nepodmirenih naloga rezultat je duga pravnih osoba u iznosu od 29 milijardi kuna dok su fizičke osobe dugovale 6 milijardi kuna. Ima li se u vidu da je ukupan iznos nepodmirenih naloga godinu dana ranije iznosio nešto više od 18 milijardi kuna nelikvidnost postaje nezaobilazni indikator stanja hrvatskog gospodarstva;

- Nepodmirene obveze za poreze i doprinose pravnih osoba iznose 13,7 milijardi kuna što je gotovo polovina ukupnih njihovih obveza;

- Trgovina i građevinarstvo kao djelatnosti, po prirodi stvari, dominiraju ovim neslavnim kulubom.

U vrijeme samoupravnog socijalizma nelikvidnost je također karakterizila odnos poslovnih subjekata, temeljeno na društvenom vlasništvu sredstava za proizvodnju, i jedni su dobijali a drugi gubili. Društvo u cjelini nije bilo niti na gubitku niti na dobitku; sve je ipak na neki način

ostajalo u vlasništvu udruženog rada. Istina bog neki samoupravljači su imali koristi a drugi štetu.

Međutim, kada su poslovni subjekti u privatnom vlasništvu tada jedni gube a drugi dobijaju, preraspodjela dohotka i bogatstva, upravo zato jer dužnici nisu ispunili svoj dio ugovorne obveze a vjerovnici jesu. Činjenica da dužnici nisu podmirili svoju obvezu ima jednak učinak kao da su emitirali „svoj novac“. Tako „njihov novac“ predstavlja protupravnu emisiju sve do trenutka dok ne podmire svoju obvezu. U uvjetima kada sporovi na sudu traju više od desetak godina jasno je da gospodarstvo, promatrano u cjelini, ne funkcionira na tržišnim načelima, u prvom koraku, i, u drugom koraku, ne postoji budžetsko ograničenje ma koliko centralna banka provodila restriktivnu monetarnu i kreditnu politiku.

Jasno ovo nije slučajno. Uvijek kada su poslovni rashodi veći od poslovnih prihoda imamo gubitke koje, neplaćajući svoje obveze, „prelijevamo“ na poslovne partnere koji potražujući dužni iznos zaparao subvencioniraju njihovo neučinkovito poslovanje.

Tako nelikvidnost prestavlja samo drugi izraz za realnu strukturnu odnosno troškovnu inflaciju. Da je sudstvo učinkovito poslovni subjekti koji ne izvršavaju svoje obveze završili bi u stečaju. U Hrvatskoj država potražuje značajna sredstva, više od 10% planiranih proračunskih sredstava, ali to nije idenatificirala kao strukturni (točno) već samo kao likvidni problem (krivo). U tome je sva zbilja hrvatske ekonomske i ine politike. I dok jedni uredno servisiraju svoje obveze po osovnovu poreza i doprinosa drugi to ne čine.

Posebno valja istaknuti slučaj PDV-a kojeg porezni obveznici plaćaju prema fakturiranoj a ne naprlaćenoj realizaciji, što znači da država „institucionalno isisava“ likvidnost iz gospodarstva. Drugim riječima država djeluje u bitno različitim institucionalnim uvjetima u odnosu na gospoddarstvo, hrvatske građane.

Sve u svemu svi su nam sektori, tvrtke, građanstavo i država, neučinkoviti što znači da imaju značajne jalove fiksne i varijabilne troškove što u uvjetima multiplikativnih učinaka cijelu priču dodatno dramatizira. I dalje, ima li se u vidu inozemni dug jasno je da će inozemni vjerovnici sve više tražiti, kao uvjet reprograma postojećeg duga, „kresanje“ rashodne strane proračuna na svim razinama i svim sektorima. Slikovito rečeno inozemni vjerovnici će u sve većoj mjeri inzistirali na krilatici „pokrij se koliko tij je biljac dug“. Drugim riječima naš narod traži i smanjenje učešća države u finalnoj raspodjeli BDP-a.